

Milčo Mančevski pred Festovu premijeru filma „Majke“

Bog je u detalju

Lepo je igrati se malim stvarima u velikom, to mu dođe kao da se došaptavaš sa samim filmom, a pozivaš i publiku da u tome učestvuje

AUTOR: GORAN TARLAĆ

Njegove „Majke“ je jedan od sedam filmova koji se na ovogodišnjem Festu nalazi u takmičarskom programu „Evropa van Evrope“. Milčo Mančevski (52) je najuglednije ime iz te grupe. Prvim filmom „Pre kiše“ je '94. osvojio Zlatnog lava u Veneciji, i još podosta nagrada, pre toga je njegov spot za pesmu „Tennessee“ američke hip hop grupe Arrested Development uvršten u nekoliko važnih top 100 listi najboljih spotova svih vremena, a posle je sa filmovima „Prašina“ (2001) i „Senke“ (2007) postao redovni gost Festa. Tradicija se nastavlja...

* Ako je, uslovno rečeno, „Pre kiše“ bila drama, „Prašina“ vestern, a „Senke“ horor, kom žanru pripadaju „Majke“?

Verovatno eksperimentalnom filmu, lako su „Majke“ veoma gledljiv film. Ovde eksplicitno mešam žanrove i teram sebe i gledaoca da se suočimo sa našim predrasudama po pitanju toga šta se „sme“ a šta „ne“ u kom žanru. I koja je priroda istine. Film je film, dobra priča je dobra priča, emocija je emocija - i nije važno da li se pridržavamo žanrovskih „pravila“. Njih su i tako izmislili nemaštoviti.

* Imate li neku formulu po kojoj birate naredni film? Kako je to izgledalo u slučaju „Majki“?

„Majke“ su se same sklopile. Ja sam bio tu odradim manuelni rad. Radim instinktivno, posebno u slučaju ovog filma. Pratio sam tri priče koje su me strašno interesovale, voleo sam ih kao materijal i kao osećanje, kao mogućnost da se približim nekim osećanjima, da o njima pitam i progovorim. Jedna je od ovih priča veoma stara, nosim je od svoje 16. godine, s drugom sam se igrao deceniju, a treća je nova - međutim, sve tri su se uzajamno privukle u jedan film kao magnet.

* Kako to funkcioniše kao triptih?

Jedna drugu pojačavaju kad su suprotstavljene jedna drugoj i pravu snagu imaju samo kad su zajedno. Iako sam američki đak po pitanju priprema za produkciju i po pitanju samog procesa - odradim domaći zadatak, veoma sam metodičan i racionalan - sada sam po prvi put radio spontanije. Teme i priče su se sklapale intuitivno, kao kad slikar ili džezzer donosi odluke. E, nakon toga sledi naporan rad u rudniku da se sve to prebaci na platno. Veoma sam zadovoljan ovim novim, spontanijim načinom rada, pa ću ga primenjivati i ubuduće.

* U prvoj priči se prijavljuje pedofilski zločin bez dokaza, a u poslednjoj jedan čovek ubija i potom kao novinare izveštava o svojim žrtvama. Šta je između, nit koja sve to povezuje?

Tri priče su povezane po tonalitetu, po atmosferi, po osećanju, čak i po temi, ali nikako narativno.

* Kao što ste već radili...

Da, hitro spajanje različitih narativnih niti. Mnogu su pratili taj primer, pa sam sad hteo da idem malo dalje. Ovde sam asketski, priče se namerno ne spajaju. Svestan sam da to nije uobičajen postupak kod mainstream narativnog filma, ali za gledaoca koji se opusti i dozvoli filmu da ga ponese, mislim da je radost koja proizlazi iz preživljenog umetničkog dela veća. Osećanje neke neobjašnjene tuge, makar i usred radosti, i dva pitanja - pitanje prirode istine i pitanje kako se odnosimo jedni prema drugima - to su stvari koje povezuju tri krila ovog triptiha.

* Postoji ceo niz sitnih posveta koji se po pravilu provlače u vašim filmovima: paradajz, ubod komarca, stare fotografije i novine, rađanje... Ima li toga i sada?

Da, ima. Kao što kažu: „Bog je u detalju.“ Sve je to deo mog sveta, privatnog i autorskog: paradajz, muve, lubenica, stare fotografije i novine, groblje i rađanje.... Između ostalog, opet

se pojavim u maloj kameo ulozi, i opet - kao i u prethodna tri filma - „glumim“ samo na fotografiji. Lepo je igrati se detaljima u velikom filmu; to mu dođe kao da se došaptavaš sa samim delom, sa samim filmom, a pozivaš i publiku da u tome učestvuje. Detalji umeju da budu jasno čujni ukoliko je autorski jezik koji koristiš konsekventan. U početku me je iznenađivalo kako ljudi ulove i najmanji detalj, a onda sam shvatio da to zavisi od autora - ako si pošten i konzistentan u tome da detalji budu važni u priči, publika to lako prihvati i prati. Ali moraš biti konzistentan.

* Pauze između prethodna tri filma su iznosile po šest-sedam godina. Ovaj ste, međutim, snimili tri godine posle „Senki“. Znači li to da danas lakše pakujete filmove, da lakše dobijate novac? Koliko dugo ste spremali „Majke“?

„Majke“ su bile ekspresni voz po pitanju finansijskog pakovanja, i to mi je omogućilo da ideja bude sveža, a ne proceđena kao holivudski film. Prethodne su pauze bile izazvane galamom pod mojim prozorom. Dobio sam strašno puno ponuda, i evropskih i holivudskih, muvali su se producenti, šefova studija, agenti, menadžeri, posrednici, prevaranti i iluzionisti, političari i glumci... Trebalo mi je vremena da sebi stvorim malo čistine, malo tišine kako bih mogao da radim. Postoji i drugi razlog - trebalo mi je malo vremena da počnem da uživam u samom procesu snimanja. Kod prethodnih sam filmova često imao problema sa producentima ili su oni imali problema sa mnom. Ovog sam puta imao odličnog, poštenog i odanog producenta Kristinu Kalas i izvrsnu ekipu na čelu sa Milanom Stojanovićem i Nikolom Ivanovićem, pa je i proces bio puno lepši.

* Oduvek se dizala politička prašina oko vaših filmova, a prošle godine su vas Grci optužili da im kradete kulturnu baštinu u promo-spotu „Macedonia Timeless“.

Počinjem da shvatam Dalija kad kaže: „Neka se govori o meni, pa makar i dobro“. Ljudi, partije, institucije imaju svoje agende, pa ponekad pokušavaju da ih isteraju preko mojih filmova, valjda zato što se o mojim filmovima ionako puno govori. Agresivna grčka politika uzima sebi za pravo da vam ne samo gleda u tanjir, već i pljuje u njega. Svi predmeti, svi arheološki artefakti korišteni u spotu „Macedonia Timeless“ iskopani su na tlu Makedonije, pa histeriju grčke politike mogu da razumem samo kao vrstu političkog pritiska.

* Oko čega će se praviti frka povodom „Majki“? Ako već to nije počelo...

„Majke“ su bile najgledaniji film u Makedoniji prošle godine, pa je to valjda izazvalo državne kolumniste da se okome na film i na mene, možda zato što film nije socrealistički kič portret o tome kako je lepo danas živeti u Makedoniji. Krenula je debata na op-ed stranama.

* Malo je to čudno, s obzirom na to koliko je makedonska kultura dobila preko vas...

I pored toga što živim u Njujorku, ja sam 15 godina rado investirao u makedonsku kinematografiju - doveo sam u Makedoniju četiri velike koprodukcije, Makedonija je imala retke prilike za zvaničnu saradnju sa Britanijom, Francuskom, Nemačkom, Italijom, Španijom, Bugarskom i Euroimažom preko mojih filmova. Doneo sam desetine i desetine vrhunskih filmskih radnika i glumaca u Makedoniju, nekoliko oskarovaca, a potrošili smo u zemlji velike

strane pare na ove produkcije. Na njima se školovalo puno mladih kadrova. Da uopšte ne govorimo o promociji makedonske kulture po svetu: par stotina festivala, pedesetak zemalja sa bioskopskom i TV distribucijom, filmske akademije, kinoteke i filmske enciklopedije... I pored svega toga, Filmski fond Makedonije je pokušao da zabrani „Majke“ time što je odbio da izradi kopije i da ih titluje na engleski, pa sam film maltene švercovao i platio titlovanje i kopije iz svog džepa, što valjda i priliči zvaničnom Ambasadoru kulture Republike Makedonije. Valjda politički establišment hoće da mi kaže da je vreme da ispitam isplativost svoje investicije u makedonsku kinematografiju. Sva sreća što sam strašno zadovoljan samim filmom.